

■ पृष्ठ-5 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-305

1 29.08.2024 गुरुवासरः वि.सं. २०८० भाद्रपदकृष्णएकादशी भाद्रपद 14 प्रविष्टांशः
Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

उत्तरेलवे विभागेन अष्टानां रेलस्थानकानां परिवर्तितानि

हिमसंस्कृतवार्ताः 29 अगस्त। उत्तरप्रदेशे उत्तरेलवे विभागेन अष्टानां रेलस्थानकानां परिवर्तितानि। सम्बन्धिताधिकारिभ्यः नामपरिवर्तनस्य अनुमोदनं प्राप्यानन्तरं तत्कालप्रभावेन लखनऊविभागस्य स्थानकेषु भवति। नूतनानि नामानि सन्ति कासिमपुर हाल्द अधुना जयसिटी इति अस्ति, जैस इत्यस्य नाम परिवर्त्य गुरु गोरखनाथ धाम इति, मिसरौली इत्यस्य नाम परिवर्तनानन्तरं माँ कालिकन धाम इति, बानी इत्यस्य नाम स्वामी परमहंस इति, निहालगढस्य नामकरणं महाराजा बिजली पासी, अकबरगंज इत्यस्य नूतनं परिचयः अस्ति माँ अहोरवा भवानी धाम, वारिसगंज हाल्ट इत्यस्य नामकरणं अमर शहीद भाले सुल्तान इति, फुरसतगजः अधुना तपेश्वरनाथ धाम अस्ति।

सर्वोच्चन्यायालयेन सुरक्षायाः अल्पकालिकोपायानां विषये चर्चा कृता

हिमसंस्कृतवार्ताः 29 अगस्त। सर्वोच्चन्यायालयेन सङ्गठितस्य राष्ट्रियकार्यदलस्य एन टी एफ इत्यस्य राज्यस्य मुख्यसचिवैः, आरक्षीमहानिदेशकैः च सह चिकित्सकानां सुरक्षायाः अल्पकालिकोपायानां विषये चर्चा कृता। सभायाः सहाध्यक्षता केन्द्रीयगृहसचिवेन स्वास्थ्यसचिवेन च आभासीयमाध्यमेन कृता। चिकित्सकानां सुरक्षा संरक्षा, कार्यस्थितानां अनुशंसा कर्तुं सर्वोच्चन्यायालयेन कार्यदलस्य स्थापना कृता अस्ति। ह्यः केन्द्रीयमन्त्रिमण्डलसचिवः नवदिल्ल्यां कार्यदलस्य प्रथमोपवेशनस्य अध्यक्षतां कृतवान् आसीत्। सभायां विविधविषयेषु सविस्तरम् चर्चा प्रतिपादिता कार्यदलस्य सदस्यैः स्वीयप्रस्तावः अपि संस्थापितः।

केन्द्रीय मंत्रिमंडलेन द्वादश नूतनानि ग्रीनफील्ड औद्योगिक स्मार्ट सिटी नगराणि अनुमोदितानि

हिमसंस्कृतवार्ताः 29 अगस्त। देशस्य प्रौद्योगिकपरिदृश्यस्य परिवर्तनाय राष्ट्रिय औद्योगिकवीथीविकासकार्यक्रमस्य अन्तर्गतं द्वादश नूतनानि ग्रीनफील्ड औद्योगिक स्मार्ट सिटी इत्येतानी नगराणि अनुमोदितानी। नवदिल्ल्यां मन्त्रिमण्डलसभायाः अनन्तरं वार्ताहरान् सम्बोधयन् सूचनाप्रसारणमन्त्री अश्विनीवैष्णवः अवदत् यत् एतेषु औद्योगिकक्षेत्रेषु संयुक्तरूपेण अनुमानितनिवेशः द्वयधिक षड्झतोत्तर अष्टाविंशतिः सहस्र कोटिरूप्यकाणि भविष्यति।

राजमार्गपरिवहनराजमार्गमन्त्री नितिनगडकरी षष्ठं FICCI मार्गसुरक्षापुरस्कारं सम्मेलनं च २०२४ सम्बोधितवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः प्रवीण कुमारः। पथपरिवहनराजमार्गमन्त्री नितिनगडकरी ह्यः उक्तवान् यत् देशे मार्गदुर्घटनानां न्यूनीकरणाय सर्वकारः अनेकानि प्रमुखाणि पदानि गृह्णाति। सः अवदत् यत् दुर्घटनानां कारणानि ज्ञातुं राजमार्गाणाम् लेखापरीक्षा क्रियते। एतदतिरिक्तं एम्बुलेन्सवाहनानां तेषां कर्मचारिणां च नूतनप्रौद्योगिक्याः प्रशिक्षणं क्रियते, येन ते दुर्घटनास्थलात् आहतानाम् उद्धाराय समयेन एव कार्याणि कर्तुम् शक्नुवन्ति। तेन नवदिल्लीनगरे षष्ठं फिक्की मार्गसुरक्षापुरस्कारं सम्मेलनं च २०२४ सम्बोधयन् एतत् उक्तम्। सः स्वसम्बोधने उक्तवान् यत् देशे प्रतिवर्षं पञ्चलक्षं मार्गदुर्घटनानि भवन्ति, एतेषु सार्धलक्षाधिकाः जनाः मृत्युम् अधिगच्छन्ति। सः अवदत् यत् सर्वकारस्य प्रयत्नानाम् अतिरिक्तं जनानां व्यवहारे परिवर्तनं कृत्वा मार्गदुर्घटनानां न्यूनीकरणं कर्तुं शक्यते।

मन्त्रिणा सूचितं यत् मार्गस्य नियमस्य उपक्रमस्य अन्तर्गतं शैक्षणिकसंस्थासु अनेकाः जागरूकताकार्यक्रमाः आयोजिताः सन्ति। सडक- परिवहन- राजमार्गमन्त्री औद्योगिक-शैक्षिकसंस्थानसहिताः सर्वेभ्यः हितधारकेभ्यः मार्गसुरक्षालेखापरीक्षायां योगदानं दातुम् अनुरोधं कृतवान्। FICCI मार्गसुरक्षापुरस्कारः औद्योगिकसंस्थाभ्यः, सरकारीसंस्थाभ्यः, गैरसरकारीसंस्थाभ्यः, व्यक्तिभ्यः च सुरक्षितमार्गयातायातवातावरणस्य निर्माणे तेषां प्रयत्नानां कृते प्रदत्तः।

Dalai Lama: मैक्लोडगंजं प्राप्तः दलाई लामा अनुयायिभिः नृत्यैः गीतैः स्वागतं विहितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - धर्मशाला। तिब्बतीनाम् आध्यात्मिकगुरुः १४ तमः दलाईलामा मासद्वयानन्तरं बुधवासरे मैक्लोडगंजनगरं प्रत्यागतवान्। प्रातः ९.३० वादनस्य समीपे धर्मशालाम् आगतवान्। धार्मिकगुरुः दलाई लामा इत्यस्य काङ्गडाविमानस्थानकात् मैक्लोडगंजपर्यन्तं सहस्रभिः अनुयायिभिः पारम्परिकसङ्गीतवाद्यैः, नृत्यैः, पुष्पैः च भव्यं स्वागतं कृतम्। एतदेव न, धार्मिकगुरुः दलाईलामा इत्यस्य अनुयायिनः अपि प्रातःकाले धर्मशालायाः शिक्षामण्डलस्य समीपे स्थित्वा तस्य स्वागतं कृतवन्तः।

प्रधानमंत्री-जन-धन-योजनायाः दशवर्षाणि पूरितानि

हिमसंस्कृतवार्ताः 29 अगस्त। सर्वकारीय-प्रमुख-वित्तीय समावेश-योजनायाः प्रधानमंत्री-जन-धन योजनायाः च दशवर्षाणि पूरितानि। अस्याः योजनायाः अन्तर्गतं त्रिपञ्चाशत् कोटितः अधिकांशतः लाभार्थिनः लाभान्विताः जाताः। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी सर्वेभ्यः लाभार्थिभ्यः अभिनन्दनं कृतवान्, ये योजनैषा सफलं कृतवन्तः तेभ्यः धन्यवादं च दत्तवान्। सामाजिकसञ्चालमाध्यमेन प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत्, आर्थिकसमावेशं वर्धयितुं, कोटिशः जनानाम्, विशेषतः महिलाभ्यः, युवभ्यः, वंचितवर्गस्य सदस्येभ्यः च सम्मानं प्रदानाय जनधनयोजना सर्वोपरि अभवत्।

केन्द्रीयवित्तमन्त्री निर्मलासीतारमणः प्रोक्तवती यत्, एषा योजना निर्धन-वर्गान् आर्थिकमुख्यधारायां समावेशनं करोति, वंचितवर्गस्य विकासे च महत्त्वपूर्णा भूमिकां निर्वहति।

कतरस्य अधिकारिभिः गुरुग्रन्थसाहबस्य द्वौ सारूपौ दोहानगरे भारतीयदूतावासाय समर्पितौ

हिमसंस्कृतवार्ताः 29 अगस्त। विदेशमन्त्रालयेन उक्तं यत् कतरस्य अधिकारिभिः गुरुग्रन्थसाहबस्य द्वौ सारूपौ दोहानगरे भारतीयदूतावासाय समर्पितौ। अनुमोदनं विना धार्मिकप्रतिष्ठानस्य संचालनसम्बद्धे प्रकरणे भारतात् सारूपाः गृहीताः आसन्। मन्त्रालयेन विज्ञप्तौ कतरसर्वकाराय गुरुग्रन्थसाहबस्य सारूपसमर्पणे धन्यवादः प्रदत्तः। मन्त्रालयेन कतरदेशे अन्येषु वा देशेषु सर्वे भारतीयनागरिकाः अपि समाहृताः यत् ते सर्वेषु विषयेषु स्थानीयविधिनां नियमानाञ्च अवधानेन पालनं कुर्युः।

सुभाषितम्

उत्साहः साहसं धैर्यं
बुद्धिः शक्तिः प्रभावः।
षडेते यत्र तिष्ठन्ति
तत्र देवोऽपि तिष्ठति॥
भावार्थः- उत्साह, साहस, धैर्य, बुद्धि, शक्ति और वीरता। जहां ये छः गुण विद्यमान हैं, वहीं ईश्वर का निवास है।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

भारतीय-पैरालम्पिक-क्रीडकानां चतुरशीति-सदस्यानां दलं पेरिसनगरे आयोक्ष्यमाणसु क्रीडासु पदकानि विजितुं सज्जम्

हिमसंस्कृतवार्ताः 29 अगस्त। भारतीय-पैरालम्पिक-क्रीडकानां चतुरशीति-सदस्यानां दलं पेरिसनगरे आयोक्ष्यमाणसु क्रीडासु पदकानि विजितुं तत्परं सज्जं च अस्ति। अद्यपर्यन्तं पैरालम्पिक क्रीडायां प्रेषितम् इवं भारतस्य बृहत्तमं दलम् अस्ति। एकविंशत्यधिक-द्विसहस्रतमे वर्षे टोक्यो-पैरालिम्पिक-क्रीडायां भारतं पञ्च सुवर्ण-पदकानि समेत्य नव-दश पदकानि प्राप्य समग्र श्रेणीषु चतुर्विंशति-तमं स्थानम् अवाप्नोत्।

जम्मू-कश्मीरे विधानसभा निर्वाचनस्य प्रथमचरणाय नामांकन-पत्रस्य निरीक्षणप्रक्रिया सम्पन्ना

हिमसंस्कृतवार्ताः 29 अगस्त। जम्मू-कश्मीरे विधानसभा निर्वाचनस्य प्रथम चरणाय नामांकन-पत्रस्य निरीक्षणप्रक्रिया सम्पन्ना। जम्मू-कश्मीरस्य विधानसभानिर्वाचनस्य प्रथमचरणाय नामांकनम् परह्यः सम्पन्नम्। अस्मिन् चरणे षड्जनपदानां चतुर्विंशतिः आसनेषु सितम्बरमासस्य अष्टादश दिनांके मतदानं भविष्यति। प्रदेशे मतदानं सितम्बरमासस्य अवशिष्टयोः चरणद्वयोः कृते पञ्चविंशतिः दिनांके एवं अक्टूबरमासस्य प्रथमे दिनांके भविष्यति। निर्वाचनस्य परिणामाः अक्टूबरमासस्य चतुर्थे - दिनांके उद्घोषिताः भविष्यन्ति।

प्रत्येकं प्राथमिकस्वास्थ्यकेन्द्रे विषरोधक- सूच्यौषधम् स्थापितं भविष्यति- मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

बजटसत्रे अपि नागस्य आक्रमणं जातम्, न तु कोबरायाः- पठानिया

विधायकः केवलसिंह पठानिया विनोदेन उक्तवान् यत् बजटसत्रे खड़पासर्पेण आक्रमणं जातम्, कोबराद्वारा न। यदि कोबरा दंशति तर्हि जीवनं न रक्षितुं शक्यते। सर्पदंशः जीवितः। मणिमहेशः शंकरेण आशीर्वादितः। प्रत्येकस्मिन् संस्कृतिषु सर्पाणां, सर्पमोहकानां, सामान्यसर्पाणां, लघुसर्पाणां च भूमिकां निर्वहन्ति। अस्मिन् विषये यदा सदनं हास्यं जातम् तदा उपमुख्यमंत्री मुकेश अग्रिहोत्री अपि पृष्ठवान्- एषः खड़पा इति कः आसीत्? एतदपि हास्यं जातम्।

शुष्कवृक्षेषु पंचायतस्य सर्वप्रथमाधिकारः अस्ति, ततः वननिगमस्य- मुख्यमंत्री

मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् राज्यसर्वकारेण वनेषु शुष्कवृक्षाणां निष्कासनार्थं अनुमतिं दातुं संभागीय- वनाधिकारिभ्यः (डीएफओ) अधिकारः दत्तः। अस्मिन् काष्ठे प्रथमः अधिकारः स्थानीयपञ्चायतस्य भविष्यति। तदनन्तरं वननिगमः तत् बहिः निष्कासयिष्यति। भाजपाविधायकः सुरेन्द्रशैरी द्वारा सदनं आनीते ध्यानाकर्षणप्रस्तावस्ये उत्तरं यच्छता मुख्यमंत्रिणा सुखविन्दरसिंहसुक्खुना एतदुक्तम्। शैरी इत्यनेन उक्तं यत् ४०० तः अधिकाः हरितवृक्षाः छिन्नाः सन्ति। यदा अगस्तमासस्य १६ दिनाङ्के एषः विषयः तस्य समीपम् आगतः तदा सः ग्रामजनैः सह तत्स्थानं गतः। विभागेन १० वृक्षाणां विरुद्धं प्राथमिकी कृता। काङ्ग्रेसनेता कुल्लू-जनपदस्य अनुबन्धकः अस्ति, सः अस्मिन् कार्ये संलग्नः अस्ति। सुरेन्द्रशैरी इत्यनेन उक्तं यत् सः ग्रामस्य अन्तः पश्यति यत् कुल्लुनगरे उद्धारस्य नामधेयेन २५ निविदाः प्लविताः सन्ति। शुष्कवृक्षाणां नाम्ना हरितवृक्षाः छिनन्ति। मनरेगा कार्यकर्तारः त्रिवारं जियो टैगं क्रियन्ते। वृक्षाः न वर्धन्ते। प्रत्येकस्य वृक्षस्य जियो टैगिंगं भवितव्यम्। अस्मिन् विषये सुखुः अवदत् यत् २०२२ तमे वर्षे २०२३-२५ मध्ये ८३६ शुष्कवृक्षाणां गणना अभवत्। वननिगमः कर्तनस्य परिवहनस्य च कार्यं कुर्वन् अस्ति। सः अवदत् यत् एतत् कार्यं मदन सूदस्य कृते दत्तम् अस्ति। यदा सभासदस्यः पत्रकारसम्मेलनं कृतवान् तदा एकं दलं तत्र गतः। राई, तोषः, हरसूः इत्यादयः वृक्षाः आसन्। विधायकस्य वक्तव्यस्य विपरीतम्, दलेन १६ वृक्षाः कर्तिताः इति ज्ञातम्। प्राथमिकी पञ्जीकृता। अस्मिन् विषये अनुबन्धकस्य विरुद्धं ९९ लक्षरूप्यकाणां दण्डः कृतः अस्ति। सः प्रकरणस्य गम्भीरताम् अवगच्छति। ४०० वृक्षाणां कर्तनस्य वीडियोग्राफी नास्ति। यदि एतादृशं किमपि वीडियोग्राफी अस्ति तर्हि तेभ्यः दातव्यम्। तस्य अन्वेषणं प्रचलति। नियमानुसारं ३५८ वृक्षाः कर्तिताः सन्ति। १६ अवैधरूपेण कर्तिताः सन्ति।

छत्रपतिशिवाजीमहाराजः प्रतिमायाः पतनस्य विरोधे मालवाननगरे रोषः

हिमसंस्कृतवार्ता: 29 अगस्त। मालवाननगरे छत्रपतिशिवाजीमहाराजः प्रतिमायाः पतनस्य विरोधे महाविकास-अघाडी इत्यनेन दलेन हुतात्मावीरभटस्मारकतः मुम्बईनगरस्य गेटवे ऑफ इंडिया इति पर्यन्तं सितम्बरमासस्य प्रथमे दिनाङ्के प्रातः एकादश वादने पदयात्रायाः घोषणा कृता अस्ति। मुम्बईनगरे वार्ताहरसम्मेलने शिवसेनानेता उद्धवठाकरे इत्येषः उक्तवान् यत्- वायोः प्रतिमा पतिता इति वक्तव्यम् अस्वीकार्यम्। श्रीठाकरेः उक्तवान् यत् चतुर्विंशत्यधिक द्विसहस्र तम वर्षस्य लोकसभानिर्वाचनं दृष्ट्वा गतवर्षे शीघ्रतायां एषा प्रतिमा स्थापिता। शरदपवारः सर्वकारस्य आलोचनां कृतवान् यत् एषा घटना तस्य निरीक्षणे भ्रष्टाचारं प्रतिबिम्बयति इति। काङ्ग्रेसनेत्रा नाना पटोले इत्यनेन अपि उक्तं यत् द्वितीयदिनात् सितम्बरमासस्य आरभ्य सर्वेषु ग्रामेषु विरोधः नैरन्तर्येण भविष्यति।

IMD गुजरातस्य अनेकेषु जनपदेषु आगामिषु चतुर्विंशतिः होरासु रक्तवार्णिकि सञ्चेतना

हिमसंस्कृतवार्ता: 29 अगस्त। भारत ऋतुविभागेन गुजरातस्य अनेकेषु जनपदेषु आगामिषु चतुर्विंशतिः होरासु रक्तवार्णिकि सञ्चेतना प्रसारिता अस्ति, सौराष्ट्र कच्छे च विभिन्नस्थानेषु अत्यन्तं प्रचण्डवृष्टिः भविष्यति। वडोदरा अहमदाबादं च समेत्य गुजरातस्य विभिन्नजनपदेषु अपि ऋतुविभागेन आकस्मिकजलाप्लवस्य समाह्वानस्य सञ्चेतना प्रसारिता अस्ति। राज्यस्य द्विशतम् अधिकं स्थानेषु विगतासु चतुर्विंशतिः होरासु लघुतः अतिवृष्टिः अभवत्। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदी गुजरातस्य मुख्यमन्त्रिणा भूपेन्द्रपटेलेन सह दूरभाष माध्यमेन वार्तालापं कृत्वा जलाप्लवस्य समाह्वानं निवारणाय केन्द्रात् सर्वविधं सम्भवसहायतायाः आश्वासनं दत्तवान्। अस्माकं संवाददात्रा उक्तवान् यत् मुख्यतया वडोदरानगरे जलाप्लवग्रस्तमण्डले साहाय्योद्धार-कार्यक्रमाः प्रचलन्ति।

१७ तमः भारत-इजरायल-

विदेशकार्यालयपरामर्शः सम्पन्नः

नवदेहल्यां १७ तमः भारत-इजरायल-विदेशकार्यालयपरामर्शः अभवत्। भारतीयपक्षस्य नेतृत्वं विदेशसचिवः विक्रममिश्री, इजरायलपक्षस्य नेतृत्वं इजरायलस्य विदेशमन्त्रालयस्य महानिदेशकः याकोव ब्लिस्टीन् च कृतवान्। भारत-इजरायल-रणनीतिक-सहयोगः-शक्तिं प्रतिबिम्बयन् उभयपक्षेण द्विपक्षीय-हितस्य विविध-विषयेषु चर्चा कृता, द्विपक्षीय-प्रयत्नानाम् सम्पूर्ण-परिधि-समीक्षा च कृता। उभयपक्षाभ्यां पश्चिमेशिया, भारत-प्रशांतयोः वर्तमान-स्थितेः विषये अपि चर्चा कृता। गतवर्षस्य अक्टोबर्-मासस्य ७ दिनाङ्के इजरायल्-देशे आतङ्कवादीनां आक्रमणानां भारतेन घोर-निन्दा कृता। विदेशसचिवः सर्वेषां बन्धकानां निःशर्तं तत्कालं च मुक्तिं, युद्धविरामं, निरन्तरमानवतावादीसहायतायाः आवश्यकतां, अन्तर्राष्ट्रीय-मानवतावादीकानूनानां पालनम् च आह्वयत्। तस्मिन् एव काले सः पश्चिमे एशियायाः विकसितस्थितेः विषये भारतस्य चिन्ताम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् सर्पदंशप्रकरणानां समये चिकित्सा सुनिश्चित्य प्रत्येकस्मिन् प्राथमिकचिकित्साकेन्द्रे विषरोधक- सूच्यौषधम् स्थापितं भविष्यति। एतानि १०८ आपत्किलीनयानेषु (एम्बुलेन्स) अपि उपलभ्यन्ते। सः अवदत् यत् यदि चिकित्साप्रतिवेदनं न उपलब्धं भवति तर्हि सम्बन्धितपंचायतप्रमुखेन स्थानीयप्रशासनेन च सत्यापनानन्तरं क्षतिपूर्तिव्यवस्थां कर्तुं विचारः क्रियते। शाहपुर-काङ्ग्रेस-विधायकः केवलसिंह पठानिया बुधवासरे विधानसभागृहे ध्यानाकर्षणप्रस्तावम् आनयत्। सः शाहपुरे वैद्यानाम् अभावस्य विषयमपि उत्थापितवान्। अस्मिन् विषये मुख्यमंत्री स्वास्थ्यमन्त्री च उत्तरं दत्तवन्तौ। सुक्खुः अवदत् यत् आईसीएमआर इत्यनेन दशवर्षपूर्वम् अस्मिन् विषये अध्ययनं कृतम्। वर्षेभ्यो उपनदानां पार्श्वे सर्पाः सन्ति। वर्षेभ्यो सर्पाः अधिकतया दंशन्ति। सूच्यौषधम् प्राथमिकचिकित्साकेन्द्रस्तरे एव स्थापितं भविष्यति। स्वास्थ्यमन्त्री धनीरामशाण्डिलः अपि उक्तवान् यत् केवलसिंहपठानिया एव एषः विषयः उत्थापितवान्। शाण्डिलः अवदत् यत् प्रत्येकस्मिन् पीएचसी मध्ये विषविरोधक- सूच्यौषधम् उपलभ्यते। एतत् सुनिश्चितं भविष्यति। २०० वैद्यानां नियुक्तेः विषयः लोकसेवा-आयोगाय प्रेषितः अस्ति।

यदाहं सेनायां आसम्, तदा एकः कोबरा मया सह पूर्णरात्रौ सुप्तवान्- शाण्डिलः

कर्णलः धनीरामशाण्डिलः अवदत् यत् १९६५ तमे वर्षे कार्यविधिकाले कोबरा पूर्णरात्रौ मया सह निद्रति स्म। सः किमपि हानिं न कृतवान्। यदि सः न दृष्टवान् तर्हि सः तं न मारितवान्। शिवस्य प्रसादः इति मन्यते स्म।

राज्यसर्वकारेण दशकर्मचारिनेतृभ्यः सूचनापत्रं निर्गतम्, उत्तरं दातुं १५ दिवसानां समयः दत्तः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलप्रदेशे कर्मचारिणां (आचरण) नियमानाम् उल्लङ्घनम् अस्ति। तस्य सार्वजनिकरूपेण कृतानि वक्तव्यानि सीसीएस (आचरण) नियमानाम् स्पष्ट उल्लङ्घनम् अस्ति। सर्वकारेण सूचनायां कर्मचारीनेतृभ्यः स्पष्टतया लिखितं यत् कर्मचारिनेतृभिः व्याख्यातव्यं यत् सीसीएस (सीसीए) नियमाः, १९६५ इत्यस्य अन्तर्गतं तेषां विरुद्धं विभागीयकार्यविधिः किमर्थं न आरभेत् इति। उपसचिवः एस. ए. मञ्जीत बंसलेन निर्गतायां सूचनायां स्पष्टतया लिखितम् अस्ति यत् यदि निर्धारितसमये अर्थात् १५ दिवसेषु कर्मचारीनेतृभ्यः कोऽपि प्रतिक्रिया न प्राप्यते तर्हि तेषां किमपि वक्तुं नास्ति इति कल्प्यते तथा च प्रकरणस्य निवारणं भविष्यति यथाविधि अग्रे नेष्यति। तस्मिन् एव काले कर्मचारिणः अपि वार्तायां न आहूताः इति कृद्वाः सन्ति, कृष्णवर्णीयं फलकं च धारयित्वा विरोधं कुर्वन्ति।

कुतः कोलाहलः आरब्धः इति ज्ञातव्यम्

उल्लेखनीयं यत् राज्यस्य कर्मचारिणः सर्वकारात् लम्बित-महार्घतावृत्तेः अवशिष्टांशस्य च आग्रहं कुर्वन्ति। कर्मचारिणां महार्घतावृत्तेः अवशिष्टम् अंशत्रयं सर्वकारेण लम्बितानि सन्ति, स्वातन्त्र्यदिने च अस्य अघोषणाकारणात् चतुर्थांशः लम्बितः अस्ति। यस्य कारणात् कर्मचारिणः कृद्वाः अभवन्। तदनन्तरं कर्मचारिणः सचिवालये महार्घतावृत्तेः अवशिष्टांशस्य च आग्रहं कृत्वा मोर्चाम् उद्घाट्य सर्वकारस्य विरुद्धं सामान्यसदनस्य आयोजनं कृत्वा स्वस्य क्रोधं प्रकटितवन्तः। अधुना एतस्य अनन्तरं सम्पूर्णस्य राज्यस्य कर्मचारिणः परिचालनं कुर्वन्ति, परन्तु अधुना सर्वकारः कठोरः भवति, कार्यविधिः कर्तुं सज्जता च क्रियते।

संस्कृतभाषायाः पुनरुत्थानस्य अभियाने प्रवृत्तः योगिसर्वकारः

हिमसंस्कृतवार्ता- लखनऊ, 29 अगस्तः

- योगिसर्वकारेण संस्कृतछात्राणां कृता प्रगतिः, चतुर्विंशतिः वर्षाणाम् अनन्तरं वर्धिता छात्रवृत्तिः।
- माध्यमिकशिक्षाविभागेन संस्कृतविद्यालयानाम् पुनरुत्थानस्य योजना कृता कार्यान्विता।
- उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानेन छात्राणां कृते प्रदीयते निःशुल्कं प्रशिक्षणम्।
- संस्कृतेन प्रतियोगीपरीक्षाणां सज्जतां कर्तुं युवानः क्रियन्ते प्रोत्साहिताः।
- 2019 तमवर्षादारभ्य अधुना यावत् आईएसद्वयं, एसडीएमद्वयं, एकः डिप्टी एसपी, त्रयः नायबतहसीलदारः चेत्यादीभिः सह आहत्य नवचत्वारिंशत् अभ्यर्थिनां विभिन्नसेवासु अभवत् चयनम्।
- पारम्परिक-आधुनिक-पाठ्यक्रमेण संस्कृतस्य कारयते अध्ययनम्
- एकादश नूतन- राजकीय- संस्कृत- माध्यमिक- विद्यालयानाम्, अपि च पञ्च नूतन- आवासीय- संस्कृतविद्यालयानां प्राप्तम् अनुमोदनम्
- प्रदेशे संस्कृतसप्ताहस्य, संस्कृतदिवसस्य च उत्सवस्य अपि आरब्धा अस्ति परम्परा
- प्रदेशसर्वकारेण, विभिन्नैः संस्थाभिः च संस्कृतस्य ऑनलाइन-पाठ्यक्रमाः, ई-शिक्षण-मञ्चाः च क्रियन्ते विकसिताः

उत्तरप्रदेशस्य योगिसर्वकारे भारतस्य दिव्यभाषां संस्कृतं प्रति नूतनसन्ततिं प्रोत्साहयितुं निरन्तरप्रयत्नाः क्रियन्ते। सर्वकारः न केवलं संस्कृतविद्यालयानाम् कायाकल्पं करोति अपितु तत्र अध्ययनं कुर्वतां छात्राणां कृते साधनानि, सुविधाः चापि उपलब्धं कारयति। योगीसर्वकारेण संस्कृतछात्रेभ्यः प्रदत्ता छात्रवृत्तिः त्रिगुणितं वर्धयितुं प्रस्तावः मङ्गलवासरे अनुमोदितः। चतुर्विंशतिः वर्षाणाम् अनन्तरं संस्कृतछात्राणां छात्रवृत्ति-पुनरीक्षणस्य एतेन महत्त्वपूर्णेन क्रान्तिकारी-पदेन योगिसर्वकारेण न केवलं 2001 तः प्रचलितायां व्यवस्थायां महतीं सुदृढीकरणं कृतम्, अपितु युवानां संस्कृति-सङ्गतिं प्रति अपि अद्वितीय- उपक्रमः कृतः। चतुर्विंशतिः वर्षाणाम् अनन्तरं छात्रवृत्तिव्यवस्थायां एतत् संशोधनं प्रदेशे संस्कृतभाषायाम् अध्ययनं कुर्वन्तः साधकैकलक्षाधिकाः छात्राः प्रत्यक्षतया लाभान्विताः भविष्यन्ति। महत्त्वपूर्णं यत् प्रथमवारं षष्ठ- सप्तम- अष्ट कक्षायाः छात्राः अपि छात्रवृत्तौ समाविष्टाः सन्ति। अस्मिन् वार्षिक-आयस्य स्थितिः अपि निष्कासिता अस्ति, यस्मात् कारणात् अधुना कस्यापि आयसमूहस्य छात्राः छात्रवृत्तिः प्राप्यर्थं योग्याः भविष्यन्ति।

त्रिगुणितं यावत् कृता वृद्धिः

2001 तमे वर्षे संस्कृतछात्राणां कृते छात्रवृत्तिव्यवस्थानुसारं पूर्वमध्यमा (कक्षा 1-10) छात्राणां कृते प्रतिमासं पञ्चाशत् रूप्यकाणि, उत्तरमध्यमा (कक्षा 11-12) छात्राणां कृते प्रतिमासं अशीतिः रूप्यकाणि, शास्त्रीकक्षायाः कृते अशीतिः रूप्यकाणि अपि च आचार्यकक्षायाः कृते विंशत्यधिकैकशतं रूप्यकाणि च प्रतिमासं प्रदीयते स्म। योगीसर्वकारेण चतुर्विंशतिः वर्षाणाम् अनन्तरम् अस्याः छात्रवृत्तेः संशोधनं कृत्वा त्रिगुणं वर्धितम्। संस्कृतशिक्षां गृह्णन्तः अधिकांशः छात्राः निर्धनकुटुम्बानां सन्ति इति सर्वकारस्य मतम्, अतः नूतनव्यवस्थायाः अन्तर्गतं प्रथमवारं प्रथमा (6- 7- 8 कक्षा) छात्राणां कृते अपि छात्रवृत्तिप्रदानस्य व्यवस्था कृता अस्ति। पूर्वव्यवस्थायां एतेषां वर्गाणां छात्राणां कृते कस्यचित् प्रकारस्य छात्रवृत्तेः सुविधा नासीत्। नवीनव्यवस्थायां प्रथमायाः कक्षा षष्ठं सप्तमं च कक्षायाः छात्राणां कृते प्रतिमासं पञ्चाशत् रूप्यकाणि, अष्टमकक्षायाः कृते प्रतिमासं पञ्चसप्ततिः रूप्यकाणि च निर्धारितानि सन्ति। एतेन सह पूर्वमध्यमाया (कक्षा 9-10) कृते शतरूप्यकाणि, उत्तरमध्यमायाः (कक्षा 11-12 कक्षा) कृते पञ्चाशत्यधिकैकशतरूप्यकाणि, शास्त्रीकक्षायाः कृते द्विशत् रूप्यकाणि, आचार्यकक्षायाः कृते पञ्चाशत्यधिकद्विशतं रूप्यकाणि च प्रतिमासं छात्रवृत्तिः प्रदत्ता भविष्यति। अस्मिन् प्रस्तावे मन्त्रिपरिषद्द्वारा अनुमोदनं प्रदत्तम्

संस्कृताय उचितं स्थानं प्रदातुं निरन्तरं क्रियन्ते प्रयत्नाः

संस्कृतं सर्वभाषाणां जननी अस्ति, योगिसर्वकारस्य दृष्टिः अस्ति यत् तस्य योग्यं स्थानं प्राप्नुयात्। अस्य धरोहरस्य सम्मानार्थं अभियानस्य भागत्वेन अयं प्रस्तावः मन्त्रिपरिषदा अनुमोदितः अस्ति। एतस्मात् पूर्वमपि योगिसर्वकारः संस्कृतभाषायाः पुनरुत्थानाय निरन्तरप्रयत्नाः कुर्वन् अस्ति। अस्यान्तर्गतं माध्यमिकशिक्षाविभागेन संस्कृतविद्यालयानाम् पुनरुत्थानस्य योजना कार्यान्विता अस्ति। उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानेन निःशुल्कप्रशिक्षणमपि प्रदानं क्रियते। छात्राणाम् अपि संस्कृतद्वारा प्रतियोगितापरीक्षायाः सज्जतां कर्तुं प्रोत्साहनं क्रियते। 2019 तमवर्षं तः अधुना यावत् विभिन्नसेवासु आईएसद्वयं, एसडीएमद्वयं, एकः डिप्टी एसपी, त्रयः नायबतहसीलदारः चेत्यादीभिः सह आहत्य नवचत्वारिंशत् अभ्यर्थिनः चयनिताः सन्ति। संस्कृतमाध्यमिकविद्यालयेषु कार्यरतानाम् प्राचार्याणां शिक्षकाणां च प्रशिक्षणं सुनिश्चितं क्रियते। सर्वकारेण रोजगारोन्मुखाः चत्वारः डिप्लोमापाठ्यक्रमाः कर्तुम् अनुमतिः दत्ता, येषां कृते द्वादशविद्यालयाः मान्यतां प्राप्तवन्तः। तेन सह पूर्वमध्यमा-उत्तरमध्यमा-स्तरयोः योगविषयः कार्यान्वितः अस्ति। तस्मिन् एव काले एकादश नूतन- राजकीय- संस्कृत- माध्यमिक- विद्यालयानां, पञ्च नूतनानाम् आवासीय- संस्कृतविद्यालयानां च अनुमोदनं दत्तम् अस्ति। राज्ये संस्कृतसप्ताहस्य, संस्कृतदिवसस्य च आचरणस्य परम्परा अपि अस्ति। अस्मिन् काले विद्यालयेषु, महाविद्यालयेषु, अन्येषु संस्थासु संस्कृतभाषणानि, निबन्धाः, काव्यपाठाः, नाट्यप्रस्तुतयः च आयोज्यन्ते। संस्कृतस्पर्धासु छात्रसमूहाः निर्माय बालकानां कृते श्लोकान्त्याक्षरीयाः, प्रश्नावलिनां, गायनस्पर्धायाः च आयोजनं भवति। एषा स्पर्धा जनपद-मण्डल- प्रदेशस्तरेषु च भवति, यस्मिन् विजेता पुरस्कृतः भवति। संस्कृतस्य ऑनलाइनपाठ्यक्रमाः, ई-शिक्षणमञ्चाः च प्रदेशसर्वकारेण विविधसंस्थाभिः च विकसिताः सन्ति, येन छात्राः सहजतया संस्कृतं अधिगन्तुं शक्नुवन्ति। प्रदेशे सर्वत्र संस्कृतभाषासम्भाषणशिविराणाम् आयोजनं भवति। अस्योद्देश्यं सामान्यजनानां मध्ये संस्कृतभाषिणः प्रोत्साहयितुं वर्तते। सम्पूर्णानन्द- संस्कृत- विश्वविद्यालयः (वाराणसी), जगद्गुरुभद्राचार्य- दिव्याङ्गविश्वविद्यालयः (चित्रकूटः) च उत्तरप्रदेशे स्थापिताः सन्ति, ये संस्कृताध्ययनस्य, अनुसन्धानस्य च प्रमुखकेन्द्राः सन्ति। एतदतिरिक्तम् अलङ्कारयोजना अपि सर्वकारेण चाल्यते, यस्मिन् संस्कृतविद्यालयानाम् पुनरुत्थानाय पञ्चनवतिः प्रतिशतपर्यन्तं धनराशिः उपलब्धा कारयते।

अतीव उत्तमः निर्णयः, संस्कृतं प्रति छात्राणां एतेन रुचिः वर्धते अपि च संस्कृताय प्रवर्धनं प्राप्यते येषां निर्धनानां बालकानां मातापितरः तान् पाठयितुम् असमर्थाः सन्ति तेभ्यः अनया योजनया लाभं प्राप्स्यते तथा च एतेन बालकानां भविष्यम् उज्ज्वलं भविष्यति।

**डा. अरविन्दचतुर्वेदी, प्राचार्यः,
श्रीगोरखनाथ- संस्कृतमहाविद्यालयः,
गोरखनाथमन्दिरम्, गोरखपुरम्**

माननीयः मुख्यमन्त्रीद्वारा कृतं एतत् कार्यं सर्वथा प्रशंसनीयं, तस्य प्रशंसायाः परिमाणं न दातव्यं, 2001तः पूर्वसर्वकाराः तस्मिन् विषये ध्यानं न दत्तवन्तः, माननीयः मुख्यमन्त्री तस्मिन् ध्यानं दत्तवान्, येन सः भारतीयसंस्कृत्याः सम्पोषकः इति सिद्धयति।

**डा. सर्वनारायणझा, निदेशकः,
केन्द्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, लखनऊपरिसरः, लखनऊ**

न संशयः यत् उत्तरप्रदेशः सर्वकारः संस्कृतस्य संरक्षणाय, प्रचाराय च निरन्तरं कार्यं कुर्वन् अस्ति, तस्मिन् एव क्रमे अयं निर्णयः अपि अतीव प्रशंसनीयः अस्ति, येन संस्कृतस्य छात्राणां आर्थिकसाहाय्यं भविष्यति, ते संस्कृतभाषाम् आधुनिकयुगस्य भाषां कर्तुं प्रेरिताः भविष्यन्ति।

**आचार्यः सर्वेशशुक्ला, संस्थापकः, श्रीस्वामी-
आत्मानन्दसंस्कृतशिक्षणसंस्थानम्, नैमिषारण्यम्,
सीतापुरम्**

संस्कृतस्य पुनरुत्थानाय योगीसर्वकारः समीचीनदिशि प्रयत्नाः कुर्वन् अस्ति। यदि बालकाः छात्रवृत्तेः अधिकं लाभं प्राप्नुवन्ति तर्हि निश्चितरूपेण अधिकाः छात्राः सम्मिलिताः भविष्यन्ति। विगतवर्षेषु सर्वकारेण नूतनाः पाठ्यक्रमाः अपि योजिताः, येन संस्कृतस्य अध्ययनम् अधिकं रोचकं सुलभं च जातम्। छात्राः अस्य लाभं अवश्यं गृह्णीयुः।

**मनोजकुमारमिश्रः, प्रवक्ता,
राजकीयसंस्कृतविद्यालयः, कानपुरम्**

मिथिलाविश्वविद्यालये गणतन्त्र- दिवस- परेड इत्यस्य कृते चयन-प्रतियोगितायाः भविष्यति आयोजनम्

□ चयनाय निर्धारिता उच्चतिः, उत्तम- सेना- चालन- कौशलम्

□ सांस्कृतिक-विशेषज्ञता, पूर्णतः स्वास्थ्यं च आवश्यकम् इति डॉ चौरसिया

ललित-नारायण-मिथिला-विश्वविद्यालये, दरभंगा नगरे कुलपतिः प्रोफेसरः संजय कुमार चौधरी इत्यस्य आदेशं प्राप्य शीघ्रमेव विश्वविद्यालयपरिसरे पूर्व-गणतन्त्र-दिवस-परेड-शिविराय एनएसएस स्वयंसेवकानां विश्वविद्यालय-स्तरीय- चयन- प्रतियोगितायाः आयोजनं भविष्यति। विदितं भवतु यत् भारतसरकारेण युवा- कर्मक्रम-खेलक्रीडायाः च मंत्रालयेन प्रतिवर्षं स्वयंसेवकानां कृते 26 जनवरीमासे नवदिल्लीनगरे गणतन्त्र- दिवस- परेड इत्यस्य आयोजनं क्रियते, यस्मिन् भागं कर्तुं पूर्व-गणतन्त्र-दिवस-परेड-शिविरस्य आयोजनं क्रियते। तत्र पूर्व- गणतन्त्रदिवसपरेड- शिविरे भागं कर्तुं प्रतिवर्षं विश्वविद्यालय-स्तरे चयन-प्रतियोगितायाः आयोजनं क्रियते, यस्मिन् महाविद्यालय-इकायाः द्वारा चयनिताः स्वयंसेवकाः भागं गृह्णन्ति।

नियमतः प्रतियोगितायाः कृते स्वयंसेवकस्य उच्चतिः 165 सेंटीमीटरतः 180 सेंटीमीटर पर्यन्तम्, स्वयंसेविकायाः उच्चतिः 155 सेंटीमीटरतः 170 सेंटीमीटर पर्यन्तम् आवश्यकम् अस्ति। स्वयंसेवकः शारीरिकतः स्वस्थः भवेत्, दशमिनिटेषु अदशमपादशाखमात्रपर्यन्तं धावेत्, विंशतिमिनिटेषु यावत् सैन्यचालनेऽपि योग्यः भवेत्, अविवाहितः च भवेत्, परेडायां उत्तमं सैन्यचालनं करोतु, उत्तमं संवादकौशलं, वैद्यकतः स्वास्थ्यं, सांस्कृतिक-कार्यक्रमेषु यथा शास्त्रीयनृत्ये, शास्त्रीयगायने, वा शास्त्रीयवादने उच्चकोटिकी क्षमतायाः धारकः भवेत्।

विश्वविद्यालय- एनएसएस- कोषाङ्गस्य कार्यक्रमसमन्वयकः डॉ. आर. एन. चौरसिया उक्तवान् यत् प्रतियोगितायां ते स्वयंसेवकाः चयनं भविष्यति, ये विगतवर्षेषु उच्चकोटिकं कार्यं कृतवन्तः, एनएसएस मध्ये एकवर्षं पूर्णं कृतवन्तः, विशेष-शिविरे भागं गृहीतवन्तः, पूर्वं आयोजिते गणतन्त्र-दिवस-परेडे वा पूर्व- गणतन्त्र- दिवस- परेड- शिविरे भागं न गृहीतवन्तः, एनसीसी- कैडेटः न भवन्ति।

सः उक्तवान् यत् केवलं स्नातकः वा स्नातकोत्तरस्य छात्र-छात्राः एव स्वप्रधानाचार्येण वा विभागाध्यक्षेन द्वारा निर्गतम् चित्रयुक्त- परिचयपत्रं सहितं चयन-प्रतियोगितायां भागं गृहीतुं शक्नुवन्ति।

डॉ. चौरसिया उक्तवान् यत् निर्देशानुसारं विश्वविद्यालयस्तरीय- चयनसमितौ कार्यक्रमसमन्वयकेन सह पुलिस/ एनसीसी पदाधिकारी, चिकित्सकः, सांस्कृतिक- कार्यक्रमानां विशेषज्ञः च सम्मिलिता भविष्यन्ति। सः उक्तवान् यत् विश्वविद्यालयेन चयनिते सति राज्य-स्तरे स्वयंसेवकानां वरीयता भविष्यति। ततः ते पूर्व-गणतन्त्र-दिवस-परेड-शिविर-2024 मध्ये बिहार, मध्यप्रदेश, उत्तरप्रदेश, छत्तीसगढ़, उत्तराखण्डः, झारखण्डः इत्येषु 200 स्वयंसेवकानां मध्ये सम्मिलिता भवन्ति सेंट्रल-जोने कृते आयोजिते पूर्व-गणतन्त्र-दिवस-परेड-शिविरे भागं गृहीष्यन्ति, यस्मिन् चयनिते सति स्वयंसेवकः 26 जनवरीमासे नवदिल्लीनगरे आयोजिते गणतन्त्रदिवसपरेडे 2025 मध्ये भागं गृहीतुं शक्नुवन्ति। एतेषु शिविरेषु भागं गृहीतुं प्रतिः स्वयंसेवकस्य एकं महानं स्वप्नं भवति, यतः एतेषु भागं गृहीत्वा स्वयंसेवकः न केवलं स्व-परिवारस्य वा महाविद्यालयस्य, अपितु विश्वविद्यालयस्य नाम अपि प्रकाशयन्ति।

अगस्तमासस्य आभाषिककक्षाभिस्सममेव ऑनलाइन-प्रशिक्षण-पाठ्यक्रम-निर्माण-योजनायाश्चतुर्थं चक्रं सम्पन्नम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- गोपालकृष्णमिश्रः लखनऊ-

संस्कृतशिक्षया अनेके लाभाः, येषु केचन प्रमुखतया परिगणिताः यथा- बौद्धिकक्षमतायाः विकासः संस्कृतभाषया स्मरणशक्तिः, एकाग्रता, तार्किकचेतना क्षमता इत्यासु वृद्धिर्जायते।

मानसिकशान्तिः- संस्कृतभाषया मनश्शान्तम् एकाग्रं च भवति। आत्मविश्वासः, सृजनात्मकता, धैर्यम्, अन्यासां भाषाणां ज्ञानं, भारतीयसंस्कृतेः मूल्यानां च अवगमनम्, आजीविकायाः अवसरः संस्कृतशिक्षाक्षेत्रे शिक्षणम्, अनुसन्धानम्, अनुवादः इत्येते अनेके अवसराः समुपलब्धाः सन्ति।

आत्मिकविकासः- आत्म-ज्ञान आत्मिक विकास मार्गोऽपि एतन्माध्यमेनैव सिद्धयतीत्युपर्युक्तं लाभान् समाधृत्य निरन्तरं चतुः-पञ्चवर्षेभ्यो गूगलमीटद्वारा विभिन्नेषु समयेषु विकल्पैस्सहितानां सञ्चालित- विंशतिदिवसीय- संस्कृतभाषाशिक्षणकक्षाणां संचालनम् उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानम्, लखनऊ (भाषाविभागः, उत्तरप्रदेशशासनस्य स्वायत्तशासीसंस्था) करोति। अगस्तमासीयकक्षाणां समारोहे निदेशकः विनय श्रीवास्तवः कथितवान् यत् कक्षामाध्यमेन न केवलम् उत्तरप्रदेशस्य अपितु देशस्य प्रायः समस्त राज्यानां शिक्षार्थिनो लाभं प्राप्तवन्तः। आकर्षकः पाठ्यक्रमः अनुभविनः प्रशिक्षकाः दृढप्रबन्धनं च आसाम् ऑनलाइनकक्षाणां सफलताकारणम्।

अगस्तमासीयकक्षाभ्यः 1983 संख्यकेषु पंजीकृतशिक्षार्थिषु विभिन्नसमयेषु प्रबंधितासु 39 कक्षासु सहस्रैकं समुपस्थाय संस्कृतवाग्व्यवहारस्य शिक्षां गृहीतवन्तः। आगामिनि चक्रे संख्या इयं वर्धयित इति अनुमीयते। योजनाप्रमुखः भगवान् सिंह चौहानोऽकथयत् यत् संस्कृतसप्ताहस्य अन्तर्गतानां सप्तप्रेरणासत्राणाम् आयोजनं जातम्। येषु डॉ. मुरली कृष्णः अगस्त्यगुरुकुलं चेन्नई, विष्णु वी. नम्पूतिरिः जैनगुरुकुलं चेन्नई, पूनम मालवीया एलिटविद्यालयः वाराणसी, डॉ. अरविंद नारायणः मिश्रः उत्तराखण्डविश्वविद्यालयः हरिद्वारम्, शिवरामकृष्णः प्रान्तप्रचारप्रमुखः संस्कृतभारती आंध्रप्रदेशः, डॉ. शशिकान्त तिवारी, शशिधर वैद्यनाथपांडे संस्कृतमहाविद्यालयः सिवानः, एकनारायण पौडेलः अध्यक्षः वैदिकगण दिल्ली इत्येते विद्वांसः विविधविषयान् अवलम्ब्य संस्कृतस्य महत्त्वं प्रकाश्य शिक्षार्थिनां मार्गदर्शनं कृतवन्तः।

पंचकूलास्थे श्रीमाता- मनसादेवी- शासकीय- संस्कृतमहाविद्यालये संस्कृतसप्ताह-२०२४ आयोजितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ सुनीलकुमारः पंचकूला 29 अगस्त। पंचकूलास्थे श्रीमाता-मनसादेवी- शासकीय- संस्कृत- महाविद्यालये हर्षोल्लासेण संस्कृतसप्ताह- २०२४ आयोजितः। अस्य संस्कृतसप्ताहस्य औपचारिक-उद्घाटनं महाविद्यालयस्य प्राचार्या जनपद- उच्चतर-शिक्षाधिकारी- पंचकूला च डॉ. रीटा गुप्ता दीपप्रज्वलनेन कृतवती। अस्मिन् सप्ताहे विभिन्नाः महाविद्यालयस्तरीयाः, जिलास्तरीयाः च संस्कृतस्पर्धाः आयोजिताः। अस्मिन् सप्ताहे महाविद्यालयस्तरीयाः संस्कृतश्लोकोच्चरणम्, संस्कृत- एकलगीतगायनं, संस्कृतप्रश्नोत्तरी, संस्कृतशुभकामनापत्रनिर्माणं, संस्कृतव्याकरण- सूत्रान्त्याक्षरी- प्रतियोगिता च आयोजिताः। महाविद्यालयस्तरीया- संस्कृतश्लोकोच्चरण- प्रतियोगितायाम् अभिषेकः प्रथमस्थानम्, संस्कृत-एकलगीतगायनप्रतियोगितायां वैष्णवी प्रथमस्थानम्, संस्कृतप्रश्नोत्तरीप्रतियोगितायां अञ्जलिः आशुः च प्रथमस्थानम्, रियांशः आशीषः च द्वितीयस्थानम्, अमितः भूपेशः च तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। महाविद्यालयस्तरीया- संस्कृतशुभकामना- पत्रनिर्माणप्रतियोगितायां सुलेखा प्रथमस्थानम्, अञ्जलिः द्वितीयस्थानम्, वैष्णवी तृतीयस्थानम्, संस्कृतव्याकरण-सूत्रान्त्याक्षरीप्रतियोगितायाम् आशीषः रवि शर्मा बिक्सु मोहितश्च प्रथमस्थानम्, विक्रान्तः अंकितः रियांशः साहिलश्च द्वितीयस्थानम्, कर्णशर्मा सत्यम् मितेशः पवनश्च तृतीयस्थानम् प्राप्तवन्तः। अस्मिन् सप्ताहे जिलास्तरीयसंस्कृतप्रतियोगितासु पंचकूलाजनपदस्य शासकीय- महिला-महाविद्यालयः खण्ड-14-पंचकूला- शासकीय- स्नातकोत्तर- महाविद्यालयः खण्ड-1

पंचकूला श्रीमुक्तिनाथ- वेदविद्याश्रम- संस्कृतगुरुकुल- पंचकूला- श्रीरामनन्दब्रह्मर्षि- संस्कृत-महाविद्यालय- विराटनगरपिंजौर- महाविद्यालयानां प्रायः 50 छात्राः भागं गृहीतवन्तः। अस्मिन् कार्यक्रमे राष्ट्रपतिपुरस्कारेण सम्मानितः प्रो. जगदीशप्रसादसेमवालः मुख्यातिथिरूपेण उपस्थितः आसीत्। निर्णायकरूपेण प्रो. विक्रम कुमार विवेकी डॉ. सरिता शर्मा, रामदीया शास्त्री उपस्थिताः आसन्। समागातातिथि- निर्णायकानां स्वागतं प्राचार्यया श्रीफलेन कृतम्। स्वस्य सम्बोधने मुख्यातिथिः संस्कृतस्य वैज्ञानिकतायाः विषये प्रकाशं क्षिप्य उक्तवान् यत् संस्कृतम् अस्माकं प्राचीनभाषा अस्ति। अथ च तस्यां समग्रं ज्ञानं विज्ञानं च समाहितम् इति। प्राचार्या स्वभाषणे वर्तमानकाले संस्कृतस्य उपयोगितायाः विषये प्रकाशितवती। जिलास्तरीय-संस्कृतश्लोकोच्चरण- प्रतियोगितायां श्रीमाता- मनसादेवी- शासकीय- संस्कृत-महाविद्यालयस्य अभिषेकः प्रथमस्थानम्, श्रीमुक्तिनाथ- वेदविद्याश्रम- संस्कृत-गुरुकुलस्य देवाङ्गः द्वितीयस्थानम् श्रीमुक्तिनाथ- वेदविद्याश्रम- संस्कृतगुरुकुलस्य अङ्कितमिश्रः तृतीयस्थानं प्राप्तवन्तः। जिलास्तरीय- संस्कृतएकलगीतगायन- प्रतियोगितायां श्रीमुक्तिनाथ-वेदविद्याश्रम- संस्कृतगुरुकुलस्य योगेशः प्रथमस्थानम्, श्रीमातामनसादेवी- शासकीय-संस्कृत- महाविद्यालयस्य के लक्ष्यः द्वितीयस्थानम् श्रीरामनन्द- ब्रह्मर्षिसंस्कृतमहाविद्यालय-विराटनगरस्य चन्दनः तृतीयस्थानं प्राप्तवन्तः। जिलास्तरीय- संस्कृतप्रश्नोत्तरी- प्रतियोगितायां श्रीरामनन्द- ब्रह्मर्षिसंस्कृतमहाविद्यालय- विराटनगरस्य गौरवशर्मा महेशशर्मा च प्रथमस्थानम्, श्रीमातामनसादेवीशासकीयसंस्कृतमहाविद्यालयस्य अंजलिः आशुश्च द्वितीयस्थानम् श्रीमुक्तिनाथ- वेदविद्याश्रम- संस्कृतगुरुकुलस्य संतोषः प्रियांशुश्च तृतीयस्थानं प्राप्तवन्तः। अस्य सम्पूर्णसंस्कृतसप्ताहस्य संरक्षकरूपेण डॉ. जितेन्द्रः आर्यः डॉ. कमलेशश्च आस्ताम्। अथ च सम्पूर्णसंस्कृतसप्ताहस्य कार्यक्रमाणां संयोजकस्य दायित्वं डॉ. सुनीलकुमार शास्त्री निर्वहत् अथ च सहसंयोजकौ डॉ. राजवीरकौशिकः, डॉ. पुष्पा च आस्ताम्। कार्यक्रमस्य समापनं डॉ. रेणुकाध्यानीमहोदयया धन्यवादज्ञापनेन कल्याणमन्त्रेण च जातम्। अस्मिन् अवसरे महाविद्यालयस्य शिक्षकसदस्ये डॉ. डेजी रानी यामिनी वर्मा अथ च महाविद्यालयपरिवारस्य अन्ये सदस्याः उपस्थिताः आसन्।

दिल्लीविश्वविद्यालयस्य संस्कृतविभागे संस्कृतदिवससमारोहस्य आयोजनम्

हिमसंस्कृतवार्ता: 29 अगस्त। दिल्लीविश्वविद्यालयस्य संस्कृतविभागेन तथा संस्कृतभारत्या संयुक्ततया आयोज्यमानः संस्कृतदिवससमारोहस्य प्रातःकालीन-कार्यक्रमस्य उद्घाटनं दीपप्रज्वलेन वैदिकमङ्गलाचरणेन च प्रारम्भमभवत्। प्रथमसत्रे श्लोकोच्चारणप्रतियोगितायाः आयोजनं अभवत्। आचार्याभिः मीराद्वीवेदिमहोदयाभिः सत्राध्यक्षपदं अलङ्कृतम्। प्रतियोगितायां प्रथमं स्थानं पूजा, द्वितीयं स्थानं भारतः, तृतीयं स्थानं जया, तथा च प्रोत्साहनं पुरस्कारं सुरुचिः लब्धवती। द्वितीयसत्रे संस्कृतभाषणप्रतियोगितायाः आयोजनमभवत्। आचार्यैः दयाशंकरतिवारीमहोदयैः सत्राध्यक्षपदं अलङ्कृतः। अस्यां प्रतियोगितायां प्रथमं स्थानं लक्ष्मणः, द्वितीयं स्थानं गौरवः, तृतीयं स्थानं आदर्शः, तथा च प्रोत्साहनं पुरस्कारं दीपकः लब्धवान्। मध्याह्नकाले कलासंकाये विधिसंकाये च भव्यशोभायात्रायाः आयोजनमभवत्। सायंकालीनकार्यक्रमस्य शुभारम्भं संस्कृतविभागाध्यक्षाः आचार्याः ओमनाथबिमलिनाम् अध्यक्षतायां मङ्गलाचरणेन ध्येयमन्त्रेण च अभवत्। विशिष्टातिथयः, मुख्यवक्ताः, सारस्वतातिथयः समेत कार्यक्रमे उपस्थिताः सर्वेषां सर्वासां च अतिथिनां स्वागतं आचार्याः भारतेन्दुपाण्डेयैः महोदयैः कृतः। मुख्यातिथितयः जवाहरलालनेहरुविश्वविद्यालयस्य उपकुलपतयः आचार्याः ब्रजेशकुमारपाण्डेयाः स्वीयचिन्तनविकासाय व्यक्तित्वविकासाय च संस्कृतविभागस्य अभिनन्दनं कृतवन्तः। सारस्वतातिथयः दिल्लीविश्वविद्यालयस्य शोध-

संकायस्याधिष्ठात्र्यः आचार्याः रत्नाबल्यः संस्कृतभाषायाः समृद्धिमभिलक्ष्य स्ववक्तव्यं प्रस्तुतवन्ती। भाषा केवलं विचारविनिमयस्य माध्यमभूतैव न अपितु भाषायामेव संस्कृतिरपि निगूढा भवति। संस्कृतभाषा तु आध्यात्मिकज्ञानस्य कुञ्जी वर्तते। इयं देवभाषा वर्तते इत्यादि वक्तव्यैः संस्कृतस्य महत्त्वं प्रस्तुतवन्ती। मुख्यवक्ताः संस्कृतसंवर्द्धनप्रतिष्ठानस्य अकादमिकनिदेशकाः आचार्याः चान्दकिरणसलूजामहोदयाः स्ववक्तव्ये अकथयन् सर्वासां वैश्विकसमस्यानां समाधानं संस्कृते निहितमस्ति। वक्तव्यस्य मुख्यभागः शिक्षानीतौ संस्कृतस्य भूमिकामवलम्ब्य च आसीत्। संस्कृतं भाषा नैव अपितु जीवनदर्शनमस्ति। संस्कृतभाषा प्रकृतेः भाषा अस्ति। इत्यादि वक्तव्यैः स्ववक्तव्यं विरमितवन्तः। अध्यक्षीयोद्बोधने संस्कृतविभागाध्यक्षाः आचार्याः ओमनाथबिमलिमहोदयाः एकविंशतिशतके संस्कृत स्यावश्यकतामाधृत्य वक्तव्यं प्रस्तुतवन्तः। कार्यक्रमेस्मिन् धन्यवादज्ञापनं दिल्लीविश्वविद्यालयस्य उपकुलानुशासकाः, कार्यक्रमस्य संयोजकाः आचार्यैः सौरभजीमहोदयैः कृतः। संस्कृतविभागेन तथा च संस्कृतभारत्या संयुक्ततया संस्कृतवस्तुप्रदर्शिनैः आयोजनं कृतः। कार्यक्रमस्य समापनं पुरस्कारवितरण- सांस्कृतिककार्यक्रम- नृत्यगानादिभिः अभवत्। कार्यक्रमस्य संयोजकाः आचार्याः भारतेन्दुपाण्डेयैः सह विश्वविद्यालयानां महाविद्यालयानां च आचार्याः-शोधच्छात्राः- छात्राश्च उपस्थिताः आसन्।

धारावाहिकं गीताप्रश्नोत्तरम्- ७४ (चतुर्दशोऽध्यायः)

श्रीकृष्णः- अर्जुन! मया इतः पूर्वं यद् यत् ज्ञानसम्बद्धं तथ्यं त्वत्पुरतः उपस्थापितं, तत्सर्वं त्वया सम्यक् अवगतं वा?
अर्जुनः- आं, भगवन्! यथामति तन्मया अवगतम्।
श्रीकृष्णः- तर्हि, पुनरपि तत् सम्यक्तया शृणु, यज्ज्ञात्वा मननशीलाः मनुष्याः परां सिद्धिं, सद्गतिं वा प्राप्तवन्तः, प्राप्नुवन्ति च। तादृशं समस्तज्ञानानाम् अतीव उत्तमं परमं ज्ञानं पुनरहं प्रवक्ष्यामि।
अर्जुनः- अस्तु, भगवन्! तस्य ज्ञानस्य कः महिमा? कृपया उच्यताम्।
श्रीकृष्णः- पार्थ! तत् ज्ञानम् आश्रित्य मनुष्याः मम साधर्म्यम् अर्थात् साम्यं प्राप्तवन्तः आसन्, प्राप्नुवन्ति च। अतः ते महासर्गेऽपि नोपजायन्ते, महाप्रलयेऽपि कीदृशीमपि व्यथां न प्राप्नुवन्ति च।
अर्जुनः- केन प्रकारेण प्राणिनः महासर्गे उपजायन्ते भगवन्?
श्रीकृष्णः- हे कुन्तीपुत्र! मदीया आद्या प्रकृतिः प्राणिनाम् उत्पत्तिस्थानं वर्तते, अहं च तस्यां जीवरूपं गर्भं स्थापयामि। एवं प्रकारेण सर्वे भूतानि जायन्ते। अतः हे भारत! विविधयोनिषु यावन्तः प्राणिनः उत्पद्यन्ते, तेषां सर्वेषां जननी प्रकृतिः अस्ति, पिता च अहमस्मि।
अर्जुनः- हे भगवन्! त्वं 'सर्वेषां जीवानां पिता अस्मि' इति वदसि, तथापि त्वयि पितरि सत्यपि ते जीवाः बन्धने कथं पतन्ति?
श्रीकृष्णः- अहो, अर्जुन! अहं सर्वेषां पिता अस्मि चेदपि किं भवेत्? सत्त्वं, रजः, तमः चेति प्रकृतिजन्याः त्रयः गुणाः वर्तन्ते। एते त्रयः गुणाः एव अविनाशिनं देहिनं देहे बध्नन्ति, नाहं तान् बध्नामि कदाचिदपि।
अर्जुनः- तर्हि, भगवन्! सत्त्वगुणस्य स्वरूपं किम्? कथं वायं देहिनं देहे निबध्नाति?
श्रीकृष्णः- हे पापमुक्त अर्जुन! एतेषु त्रिषु गुणेषु सत्त्वगुणः निर्मलः, प्रकाशकः, निर्विकारश्च वर्तते। एवं सन् अपि सः गुणः सुखासक्त्या, ज्ञानसक्त्या च देहिनं देहे बध्नाति।
अर्जुनः- भगवन्! एवमेव रजोगुणस्य स्वरूपं किं तथा तस्य बन्धनप्रकारश्च कीदृशः?
श्रीकृष्णः- पार्थ! तृष्णाशक्तेः उत्पादकः, अयं रजोगुणः रागस्वरूपः वर्तते इति जानीहि। एषः गुणः कर्मासक्त्या देहिनं देहे बध्नाति।
अर्जुनः- अस्तु, एवम् अन्तिमः तमोगुणः चेत् कीदृशः स्यात्? अयं देहिनं देहे कथं बध्नीयात्?
श्रीकृष्णः- हे भारत! तमोगुणः अज्ञानजन्यः, सर्वदेहिनां मोहकः चास्ति इति विद्धि। अयं गुणः प्रमादः, आलस्यं, निद्रा इत्यादिभिः देहिनं देहे निबध्नाति इति ज्ञायताम्। (१४/१-८)
(अनुवर्तिष्यते) -नारदोपाध्यायः।

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

स्वरोदयः

प्राणः अनुलोमात्मिका सृष्टिः, प्रतिलोमात्मिका लयः। स्वराव्याञ्जनयोः स्थापनं शब्दवाक्यं भवति। तत्र द्वौ मुख्यौ समूहौ ह्रस्वदीर्घौ स्तः। ह्रस्वाः सौराः पुरुषाः वा

प्राणाः तथा दीर्घाःचान्द्र तथा अपानः। अनुस्वार तथा विसर्गः अग्निः, सुषुम्ना तटस्थताः सम्बन्धीताः। ह्रस्वस्वरमुच्चारिते पिङ्गलद्वारा वायुः प्रवहति, दीर्घस्वरमुच्चारिते इडानाडीमार्गेण वायुः प्रवहति। मन्त्रः अनुस्वार वा विसर्गो इत्यनेन समाप्तेः। स्वर इत्युक्ते प्राणः, मनस्, जीवः, श्वासः, स्पन्दनम्। वामनासिकाच्छिद्रं गच्छन् वायुः इडा इति प्रसिद्धः, यदा दक्षिणनासिकाद्वारा गच्छन् पिङ्गला इति उच्यते। यदा वायुः दक्षिणनासिकाद्वारा गच्छति तदा कर्तव्यानि कार्याणि, उपदेशः ग्रहणं च, विज्ञानं कलानां च अध्ययनं, शत्रूणां पराभवः, व्यापारः, न्यायालयः इत्यादयः सम्बन्धित व्यवहार करणीयम्, लेखनम्, भाषणम्, दानं, दुष्टबलनाशः, जपं, स्नानम् इत्यादीनि। वामनासिकाद्वारा श्वसनं भवति तदा कर्तव्यानि कार्याणि, दूतप्रेषणं भूषणधारणं मंगलसूत्रधारणम्। कूपं खननम् प्रौढानां सम्बन्धः, अन्येषां सान्तवनम्, धनसञ्चयनम्, दानम्, नासिकाद्वयेन श्वसन् सुषुम्नानाडी सक्रिया भवति चेत् किमपि कार्यं न भविष्यति।

-सुधा साठ्ये मुंबई।

हिमसंस्कृतवार्तायै
सहयोगं कुर्वन्तु

हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

संस्कृतकार्यमिदम्
पुण्यकार्यमिदम्

इदं संस्कृताय न मम